

В.А. ГУСАК

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри

музичного мистецтва

УДПУ імені Павла Тичини

ВІДОБРАЖЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ Е. ЖАК-ДАЛЬКРОЗА В МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Методична система «евритміка» Еміля Жак-Далькроза має особливе специфічне відображення в сучасній музично-педагогічній науковій думці та практиці. В основі викладання інструментально-виконавського мистецтва дітям «пророк ритму» ставить принцип цілісності ритму, звуку та інструменту на основі наступного порядку: фізичні вправи, вправи для слуху і голосу та вивчення взаємовідношення між рухами нашого тіла і механізмом інструменту на тлі розвитку сприйнятливості слуху до тембру інструменту. Вчений наголошує, що підготовка тіла дитини до засвоєння ритмічних чуттів повинна передувати грі на інструменті. На основі ретроспективного зрізу наукової літератури пропонуємо наступні наукові положення швейцарського педагога:

1. Будь-який ритм є рухом. Будь-який рух матеріальний. Будь-який рух протікає в часі і просторі. Простір і час наповнюються матерією, яка підпорядкована законам вічного руху. Першопричиною помилки ритмічного характеру є погано розраховане взаємовідношення між м'язовим напруженням (силою) руху і відповідною мірою часу та простору. Перед заняттями музикою учневі повинно бути викладене знання і відчуття взаємозв'язку між тривалістю м'язового напруження і силою та тривалістю звука.

2. Музичне виховання повинно ставити собі за мету зробити людину господарем власного «Я», виховувати ритм, розум і волю одночасно. Усілякими м'язовими вправами виконавцю необхідно прагнути створити правильні взаємовідношення між діяльністю окремих органів і волею, пробудити м'язове чуття і розвинути здатність передавати свої відчуття за

допомогою рухів. Слід пам'ятати, що будь-який рух м'язів є результатом волі, так би мовити втіленою діяльністю мозку. Вихователь ритмічного розуму повинен невпинно слідкувати за тим, як працює воля, нерви і м'язова іннервація у дітей.

3. Вчитель повинен повчати учнів, що без тілесних відчуттів ритму, без ритму пластичного не може бути сприйнятий ритм музичний. Перша задача ритмічної гімнастики полягає в тому, щоб привчити свідомість дітей до відчуття однакової тривалості відрізків часу, до того, що в музиці називається тактом. Друга задача – розвинути відчуття пластичних наголосів, які правильно чергуються, тобто відчуття метру.

4. Першоджерело будь-якого руху знаходиться у головному мозку. Переводячи всі рухи, які втілюють різноманітні тривалості і наголоси, в категорію автоматичних, ми тим самим звільняємо розум для вирішення нових музичних задач, в результаті чого засвоєння музики з ритмічної сторони відбувається швидко, легко і точно. Коли все, що торкається ритму і техніки, переходить в категорію автоматичного – вся увага звільняється для передачі почуттів, які втілені в ритмі і в звуках. Ось чому основою будь-якого ритмічного руху є механічний рух.

5. Воля і уявлення виховують м'язи. Але недостатньо, щоб учень тільки уявляв собі рух, розумів його ціль і знав, як його необхідно зробити. Він повинен вивчити його на практиці, виконуючи його сам, постійно вправляючись. У результаті повторних вправ і вивчення різноманітних варіантів одного і того ж руху, насправді розум і воля у згоді з природним призначенням органів, вкажуть нам ту різновидність даного руху, яка вимагає найменшої витрати часу і сил.

6. Рухи як сутність життя, породжують в нас одночасно і фізичні, і моральні відчуття: відчуття життєвої сили, яка притаманна нашому тілу, і усвідомлення того, що ця сила підпорядкована нашій волі. Саме тому необхідно розвивати за допомогою ритмічної гімнастики фізичні сили дитини, і характер занять повинен бути у відповідності до настроїв і потреб дитячого

віку.

7. Початкове навчання повинно носити характер гри, яка є виявленням природної потреби до діяльності і вираженням дитячої радості. Кожний урок повинен містити в собі щось нове, для того, щоб увага учнів не втомлювалася, а їх інтерес не вичерпувався. Ритмічні вправи є сполучною ланкою між духом і тілом. Ціль методу ритмічної гімнастики – звернути увагу педагога на взаємовідношення фізичних та інтелектуальних сил дитини, на відношення між часом, якому ми підпорядковані, і простором, що нас оточує, на тісний зв'язок між уявою і рухом.

8. Воля приймає участь у момент виникнення і припинення руху, але вона не створює ритміки руху. Уявлення про ритмічне ділення часу утворюється за допомогою рівномірних м'язових напружень, тобто ритму, який закладений в нас самою природою. Першоосновою будь-якого ритмічного руху є доцільна м'язова іннервація, тобто правильне застосування сили.

9. Розвивайте у дітей і тіло, і дух. Рух дає можливість судити про душевний стан людини. Ритм здійснює об'єднання мистецтв. Ритм в музиці і ритм в пластиці з'єднані між собою тісними зв'язками. Ритм – тіло музики, ми зневажаємо тіло. Музика передається не тільки звуками і гармонією, але і рухом і ритмом. Тільки виходячи з відчуття ритму як першооснови, можливо прийти до розуміння тісних відношень між звуками і рухом [1, с. 120].

Отже, Еміль Жак-Далькроз прагнув до виховання музикальності як першооснови музики у дітей, до вдосконалення інструментально-виконавської техніки, до відновлення триєдності музики, слова і руху як засобу формування гармонійно розвиненої особистості. Музично-ритмічне виховання вченого ґрунтувалося на сольфеджіо та інструментальній імпровізації як методі музичного виховання, особливій формі художньої творчості.

Література

1. Ростовський, О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. Посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.
2. Э. Жак-Далькроз Ритм. – М.: Классика-XXI, 2001. – 248 с.